

БЪЛГАРИСТИКАТА В ЛАЙПЦИГСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ

Уве Бютнер (Лайпцигски университет)

Развитието на българистиката в Лайпцигския университет е неразривно свързано с изграждането на славистиката.

Основите на славистичната традиция в *alma mater Lipsiensis* полагат лужичанинът Ян Петър Йордан и русистът Йохан Адолф Ердман Шмид. И двамата са преподаватели в Лайпцигския университет. От 1842 г. Йордан като лектор за славянски езици изнася лекции и води семинари по славистика, напр. *Флексията на славянските езици по техните отделни диалекти като руски, български, илросръбски, полски, бохемски, лужишкосръбски езици или Литературните и социалните отношения на славянските народи (поляци, бохемци, словаци, вендски сърби, руснаци, южни славяни, българи) в настоящето*. Освен това е издател на *Годишници за славянска литература, изкуство и култура (Jahrbücher für slavische Literatur, Kunst und Kultur)*, чието издаване продължава А. Смолер. Годишниците (от 1843 г.) са фактически предшественик на основания от В. Ягич през 1876 г. в Берлин *Архив за славянска филология* (до 1929 г.) [Валтер, 1999^a: 39]. Чрез дейността на споменатите учени и преподаватели Лайпцигският университет се нарежда сред деветте университета в Германия, в които в периода от 1838 до 1844 г. се въвежда специалността славистика [Валтер, 1976: 34 и сл.].

Лайпциг е градът, в който на 20 април 1846 г. Иван Богоров, т. е. Иван Андреев Богоев (1820/21–1892), издава първия български вестник под заглавие *Български орел*. Най-важната му публикация към този момент е била *Първичка българска граматика* (1844, Букурещ). (Първото българско списание издава Константин Фотинов през 1844 г. в Измир под заглавие *Любословие* ('ученост/ерудияция') [Валтер, 1999^b: 33 и сл.]. По това време в Лайпциг вече се издават около 500 вестника [Калбе, 1999: 27]. Богоров е бил студент по химия в Лайпциг (1845–1847). Като защитник на народността характер на българския книжовен език е имал контакти и с Йордан, който от 1842 г. също ръководи лужишки вестник и се застъпва за разпространението на „Български орел“.

В хода на руско-турската война (1853–1856 г.) интересът на западните страни към България нараства. През 1858 г. изпращат австро-унгарския етнограф, археолог и географ Феликс Каниц на Балканите, за да информира читателите на лайпцигските вестници за въстанията на балканските народи. Пътува и из България. Автор е на книгите *Пътувания из Южна Сър-*

бия и Северна България (*Reisen in Südserbien und Nordbulgarien*, 1868) и Крайдунавските българи и Балканите (*Donau-Bulgaren und der Balkan*, 1875–1879 г.). Каниц се застъпва за национално-политическата автономия на българите (интернет страница 1).

Лайпцигската славистика е свързана преди всичко с името на Август Лескин (1840–1916 г.), който се смята за основател на българското езикознание в Лайпциг (Хинрихс, 1997: 17) и който с трудовете си влезе в историята на българистиката. Още през 1864 г. защитава дисертацията си за дигамата в Омировите произведения. През следващите години е учител в гимназия в Лайпциг, преди да отиде при известния индоевропеист А. Шлайхер в Йена, при когото задълбочава своите славистични и балтистични познания. Лескин се хабилитира в Гьотинген в областта на сравнителното езикознание. От 1868 г. става за кратко време извънреден професор по сравнително езикознание и санскритски език в Йенския университет. През 1870 г. в Лайпцигския университет се учредява Катедра по славянски езици. Деканът на Философския факултет назначава (по препоръка на Ф. Миклошич) за извънреден професор по тази специалност тридесетгодишния Лескин, който през 1876 г. става редовен професор. На тази длъжност работи до смъртта си през 1916 г. (Валтер, 1981: 5 и сл.).

Заедно с Й. Шмид, Е. Сиверс, К. Вернер, Х. Остхоф, К. Бругман, Х. Паул и други Лескин е един от основателите на т. нар. „младограматическа школа“ (Хелбиг, 1986: 14 и сл. /интернет страница 2), която през периода от 1876 до 1890 г. достига кулминационната си точка. Лайпциг става средище на езикознанието и привлича и такива учени като Ян Бодуен де Куртене и Фердинанд дьо Сосюр.

По това време в езикознанието влиза природонаучният дух. Езикът вече не се разглежда във връзка с целия духовен живот, а като природонаучен продукт. Съдържанието се изтласква на заден план, докато самите форми и особено звуковете изпъкват на преден план. Звуковият закон се разбира като природен закон. В стремежа си да превърнат езикознанието в естествена наука лингвистите са събрали огромно количество езикови факти, особено в областта на диалектите.

Лескин е известен преди всичко с трудовете си по старо- и среднобългарски език, които и днес представляват интерес за всеки славист и българист. През 1871 г. във Ваймар излиза неговият *Наръчник на старобългарския (старочерковнославянския) език (Handbuch der altbulgarischen (altkirchenslavischen) Sprache)*, който до 1969 г. претърпява общо осем издания, а през 1909 г. излиза в Хайделберг неговата *Граматика на старобългарския (старочерковнославянския) език (Grammatik der altbulgarischen (altkirchenslavischen) Sprache)*. „Чрез нея допринася особено много да се наложи правилното название на езика на старобългарските литературни паметници.“ (Бояджиев, интернет страница 3). Лескин се занимава и със съвременните български диалекти и публикува през 1899 г. статията си *Типове ударения на глаголите в българския език (Die Betonungstypen des Verbums im Bulgarischen)*.

Други негови трудове са:

- Забележки за вокализма в среднобългарските паметници (*Bemerkungen über den Vokalismus der mittelbulgarischen Denkmäler*);
- Склонението в славяно-литовския и германския език (*Die Deklination im Slavisch-Litauischen und Germanischen*);
- Подписът на Търновското евангелие (*Die Unterschrift des Evangeliums von Trnovo*);
- Към критиката на краткото житие на св. Климент Охридски (*Zur Kritik der kürzeren Legende vom Hl. Clements*);
- Сборник с балкански народни приказки (*Balkanmärchen*);
- Гласните ъ и ъ в т. нар. старославянски паметници (*Die Vokale ъ und ъ in den sogenannten altslovenischen Denkmälern*);
- Гласните ъ и ъ в Супрасълския сборник и Мариинското евангелие (*Die Vokale ъ und ъ in den Codices Suprasilensis und Marianus*);
- Преводното майсторство на Йоан Екзарх (*Die übersetzungskunst des Exarchen Johannes*);
- Към Шестоднева на Йоан Екзарх (*Zum Shestodnev des Exarchen Johannes*) и др.

Лескин има големи заслуги за развитието на българистиката. Затова именно още през 1884 г. той е избран заедно с В. Ягич за почетен член на БАН.

Постепенно Лайпциг става притегателен център за слависти от цял свят. В. Йорданов, също така студент в Лайпциг, пише в книгата си *Лайпциг и българите* (София, 1938), че между 1878 и 1900 г. в Лайпциг броят на студентите възлиза на общо 105 слушатели. От това пионерско поколение са излезли 5 министри, 20 професори, 35 училищни директори и гимназиални учители, 2 банкови президенти, 3 директори на Народната библиотека, 3 ръководители на издателства, 3 писатели и др. (Калбе, 1999: 28). До 1944 г. в Лайпциг са се дипломирали 241 българи, което му отрежда второто място – след Берлин и пред Мюнхен (Валтер, 1999^а: 30 и сл.). От 1878 до 1898 г. в Лайпцигския университет съществува Славянското академично дружество, от 1887 г. и със собствена българска секция, чиито членове са П. П. Славейков, И. Шишманов, К. Кръстев, Ст. Ватев, Б. Цонев, К. Каракашев, А. Иширков, И. Парлапанов, М. Арнаулов, А. Балабанов и др. В края от дружеството остава практически само Дружеството на българските студенти (Стефанова, 1999: 103). През същата година в Лайпциг вижда бял свят и първият превод от български език – ориенталистът и дипломат Георг Розен издава книгата *Балканските хайдутини* (*Die Balkan-Hajduken*) (Ендлер, 1999: 42).

Лекциите на Лескин са слушали Б. Цонев, М. Арнаулов, Ал. Дорич, В. Йорданов (Сестримски, 1999: 64) и много други. От 1898 до 1903 г. българският езиковед и литературовед и по-късно първи ректор на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ А. Теодоров-Балан пребивава в Лайпциг, за да следва класическа филология (Ендлер, 1999^б: 54). През 1888 г. тук българският етнограф и изследовател на народните умотворения, как-

то и бъдещ съосновател на Висшето училище в София и министър на просветата Иван Шишманов защитава хабилитационния си труд. От 1892 до 1898 г. следва в Лайпциг и българският поет и член на Българското книжовно дружество Пенчо Славейков (Ендлер, 1984: 135 и сл.). През този период в Лайпциг пребивава и д-р Кръстьо Кръстев, който между другото е слушал лекции и при Лескин (Ендлер, 1999^а: 48.). По-късно Лайпцигската школа оказва влияние и върху други международно известни (южни) слависти като Л. Андрейчин, Вл. Георгиев и К. Мирчев (Хинрихс, 1997, 17).

Продължител на дейността на Лескин е Густав Вайганд (1860–1930) – езиковед, романист, славист, балканолог и етнолог. През 1896 г. става извънреден професор (до 1926 г.) по романско и балканско езиковедие и етнография. Той се смята за основател на системните лингвистични югоизточноевропейски изследвания. Заедно с Й. Копитар, Ф. Миклошич и А. Шлайхер той е един от бащите на балканската лингвистика. През 1904 г. Вайганд пише: „Ще насочим вниманието си към съпоставителното проучване на балканските езици. Виждаме между албанския, румънския и българския език редица общи черти, които придават на тези езици по-особен характер, който аз наричам „балкански“. Ето защо, когато говоря за балкански езици, имам предвид на първо място точно тях“ (Цайл, 1980: 714). Вайганд предприема големи научноизследователски експедиции из Македония, Албания, Гърция и България (1897, 1898, 1907 г.) и написва своите академични трудове за румънския език и за балканските диалекти (*Влахо-Меглен*, 1892). Сред работите му се намират и граматика на българския, албанския и румънския език, както и различни речници на балканските езици, в това число българо-немски (1913) и немско-български (1918). В своите пътеписи той споменава между другото: „Колко пъти съм се чудил не само в големите градове, а и в малките градчета на село и в общините да намеря читалища, които имат висока посещаемост и които свидетелстват за живия интерес на населението към политическия живот в страната.“ (Цайл, 1980: 721). По повод на 500-годишнината от основаването на Лайпцигския университет през 1909 г. по инициатива на Вайганд на тържественото шествие се изпращат и 30 български народни носии.

След Румънския институт (1902) Вайганд основава в Лайпциг и Български институт (1906), организиран с финансова помощ от бившия студент в Лайпциг И. Шишманов. Този институт бива последван от Института по югоизточноевропейски изследвания и ислям (от 1917 до 1932 г.) и през 1925 г. от Албанския институт. За заслугите си Вайганд става член-кореспондент на Румънската академия на науките, а през 1902 г. той е поканен за член на Българското книжовно дружество, бъдещата БАН. Вайганд издава през 1915 г. в издателството на българина И. Парлапанов в Лайпциг „Българска библиотека“. В течение на четири години излизат осем тома със статии на признати учени, които информират за България: А. Иширков – *България – страната и хората (Bulgarien – Land und Leute)* през 1916 и 1917 г.; И. Данчов – *Железопътната система в България (Das Eisenbahnwesen in Bulgarien)*, 1917); М. Арнаудов – *Българските празнични*

обреди и обичаи (*Die bulgarischen Festbräuche*, 1917); В. Н. Златарски – *История на българите (Die Geschichte der Bulgaren)*, част I и II (1918), и др. „Българска библиотека“ запознава читателите и с българската литература; между другото се публикува и *Под игото* в немски превод (Ендлер, 1999^а, с. 68 и сл.). Освен това Вайганд създава и „Балканархив“ (29 тома от 1925 до 1928 г.). Също така е превел за учебни цели част от *Бай Ганьо* (на немски *Der Rosenöhlhändler*) от А. Константинов. Иначе проявява по-малък интерес към литературни въпроси, обаче има през 1921 г. идеята да създаде пълна библиотека на съвременни български поети и писатели. Цялостната му дейност включва и *Наръчник по югоизточноевропейска лингвистика* (Хинрихс, 1999: 1 и сл.).

Вследствие на проучванията си на румънски и арумънски диалекти в България Вайганд се запознава и с българския език. Той е на мнение, че един румънист трябва да владее и български. Ето защо през зимния семестър на 1895 – 1896 г. започва с лекция *Българската граматика и съпоставянето ѝ с румънския език*, а през летния семестър (1896 г.) – със самостоятелно занятие върху новобългарския език. Стоян Романски, който през 1908 г. се дипломира при Лескин и Вайганд, започва като асистент в Института по български език, а по-късно го сменя Александър Дорич. Други работи на Вайганд са:

- *Българските лични имена, техният произход, съкращения и новообразувания (Die bulgarische Rufnamen, ihre Herkunft, Kürzungen und Neubildungen)*;

- *Адмиративът в българския език (Der Admirativ im Bulgarischen)*;

- *Националните възжеления на балканските народи (Die nationale Bestrebungen der Balkanvölker*, Пловдив, 1898);

- *Етнография на Македония (Ethnographie von Makedonien)*.

Институтът по български език става жертва на Първата световна война. От 1917 до 1922 г. той фигурира като частен институт към Института по славистика. Едва през 1922 г. е повторно открит като самостоятелна институция, след като отново са били предоставени средства от българския министър на просветата С. Омарчевски. През 1923 г. в Лайпциг се установява и Кирил Христов, който общува с Вайганд, Фасмер и с други учени от университета. Той чете откъси от творбите си пред български студенти и води часове по български език. В Лайпциг пише романи и драми, напр. *Бели дяволи* (1926), *Мечтатели* (1927), *Чеда на Балкана* (1928) (Ендлер, 1999^а: 59 и сл.).

До закриването на института през 1925 г. във връзка с пенсионирането на Вайганд той носи и името „Новобългарски семинар“ или „Български семинар“. Със смъртта на Вайганд българистиката в Лайпцигския университет фактически престава да съществува. (Валтер, 1976: 37 и сл.).

През периода на Ваймарската република (1918–1933) и след това ръководители на Института по славистика са словенецът М. Мурко (1917–1920) и немците М. Фасмер (1921–1926) и Р. Траутман (1926–1948). Славистиката се превръща в чисто катедрена наука без отзвук в обществото. По-голя-

мо внимание привлича върху себе си незабравимото дело по подпалването на Райхстага срещу българите Георги Димитров, Благой Попов и Васил Танев, което от 21. IX. до 23. XII. 1933 г. се води в Лайпциг (вж. по-подробно Халбах, 1999: 61 и сл.).

През 1928 г. по инициатива на И. Парлапанов в Лайпциг излиза сборникът *Царство България – юбилеен алманах (Königreich – Bulgarien. Jubiläums-Almanach)*. Учени като М. Мурко, Ст. Младенов, Г. Вайганд и А. Протич пишат статии за историята и актуалното положение на българите, за културата, литературата и езика им, както и за немско-българските отношения. Сборникът съдържа и трудове на Черноризец Храбър, Иван Вазов, Елин Пелин, Йордан Йовков, Кирил Христов, Ангел Каралийчев и Петко Тодоров в немски превод (Ендлер, 1999^г: 69). Към края на 1938 г. в Лайпциг се открива клон на Немско-българското дружество, основано през 1916 г. в Берлин. Председател на дружеството в Лайпциг става генералният консул на България в панаирния град. В годишниците на дружеството (1938 – 1941) не се публикува само нацистка пропаганда, а също и научни статии за различни области на българския живот (Стефанова, 1999: 104).

С идването на власт на фашизма езикознанието и славистиката, макар че са служили и за витрина на немските традиции в тази област, са били напълно подчинени на фашистките и шовинистичните цели, а именно политическото и икономическото покоряване на страните в Югоизточна Европа. Ето защо нито в основаната през 1934 г. Катедра по история и култура на Югоизточна Европа, нито в Института по югоизточноевропейски изследвания (30. IX. 1936 г.) – като югоизточноевропейска работна и научноизследователска група на Философския факултет на университета в Лайпциг – не е било възможно да се развива българистика, основаваща се на разбирателство между народите.

Като приоритетни задачи на института се определят следните: а) Създаване на общ каталог, който да обхваща цялата налична в Лайпциг научна литература по отношение на Югоизточна Европа (в университета е имало 258 чуждоезични списания от и за Югоизточна Европа), б) Издаване на научна поредица, в) Издаване на списание „*Leipziger Vierteljahresschrift für Südosteuropa*“ („Лайпцигски тримесечник за Югоизточна Европа“; от 1937 до 1943 г. излизат 27 книжки и 5 притурки), г) Провеждане на летни семинари и лекции на чуждестранни гости и д) Обмен на студенти и доценти между Лайпциг и страните от Югоизточна Европа („Лайпцигският тримесечник...“ 1, 1937: 87). В структурата на института има между другото осем отдела за страните, в това число и България, и научните области „Народи и държави“, „Езици и раси“, „Икономика и география“ и „Естествени науки“. С едно писмо на райхсшатхалтера (наместника) в Саксония от 23. III. 1937 г. до ректора на университета и Институтът по славистика се задължава да сътрудничи (Архив).

В *Лайпцигския тримесечник...* редица автори, напр. Фрайер (1937: 5 и сл.) и Юнкер (1937: 3 и сл.), отдават предпочитание и на балканистични, респ. „вътрешнобалкански“ проучвания, като се позовават и на резултати-

те от изследователската работа на балканолога и ученик на Вайганд Кр. Сан-дфелд (1930) върху фонетичните, морфологичните, синтактичните и лексикалните критерии за класификацията на езиците.

В статиите на тримесечника се третираат всички славянски езици. Маркар че няма конкретни статии за българския език и са публикувани само изказвания за татарския български (в смисъл на прабългарски – б. а.) (Боронкай, 1938), българският език като представител на Балканския езиков съюз се съпоставя с други езици, като при това се набляга и на ролята на старобългарския, респ. старочерковнославянския език (Браун, 1939; Новак, 1939). В статията на Волфграм (1942) читателят се запознава с български хайдушки песни, като се дава и социално-културна информация, напр. обясняват се думи като „еснаф“, „бабаджан“, „чорбаджия“ и др.

Въпреки господстващата тогава фашистка идеология не може да не се признае стремежът на много автори да рисуват реалистична картина на страните в Югоизточна Европа и техните езици. За съжаление голяма част от тези материали, както и от ценните книги на бившия Институт по български език са били унищожени по време на Втората световна война.

От 1911 г. до края на Втората световна война е съществувало дружеството на българските студенти „П. П. Славейков“ (Стефанова, 1999: 104).

Непосредствено след войната не е имало дисциплини в областта на българистиката в Лайпцигския университет. Българският език не е представен и в новосъздаденото училище за чужди езици – от 1949 г. – Държавно полувисше училище. В рамките на учебните занятия по славистика на Р. Траутман и Р. Олеш, разбира се, се обръща внимание и на старобългарския език.

Новият живот на българистиката започва през 1951 г., когато на живеещия в Лайпциг български преводач П. Ранкоф се възлага четенето на лекции по български език в Института по славистика. От 1955 г. до пенсионирането си (1965) той е назначен за лектор по български език. Заедно с К. Лайн и Ст. Станчев (гост-професор в Хумболтовия университет) издава през 1955 г. *Българска читанка*. По това време се развива и студентският обмен между Лайпцигския университет и Софийския университет „Св. Климент Охридски“. След връщането си от специализация в София проф. Х. Валтер и доц. Д. Ендлер влияят позитивно върху развитието на българистиката, която през 1964 г. се институционализира под формата на собствен отдел към Института по славистика. Многобройни публикации (научни статии, речници, учебници – по-подробно вж. Бютнер, 1999: 46) помагат все по-добре да се задоволяват нуждите на специализираната подготовка по български език в рамките на дипломна специалност „Славистика“ с три славянски езика. През година се записват 15–20 студенти. Към края на 60-те години поради проблемите при разпределението на висшите тази специалност се закрива. В хода на реформата на вузовете през 1969–1970 г. се закриват и институтите. Основаният през 1956 г. Институт за подготовка на устни преводачи и езиковедите филолози се обединяват в Секцията по теоретична и приложна лингвистика (TAS). Само благодарение

ние на министерско решение се избягва изчезването на българистиката.

През следващите години се подготвят преди всичко (устни и писмени) преводачи, в това число и по български език. През година, а по-късно на всеки три или четири години се записват студенти с комбинация от руски и български език. Четиригодишното следване обхваща отлична езикова подготовка (вкл. упражняване на устен превод) – не на последно място благодарение на съдействието на български гост-лектори, – както и сериозни занятия по преводознание, история на литературата и странознание. Посещаването на летни семинари в София или Велико Търново и едногодишната специализация в България стават обичайна практика.

Сътрудничеството между българистите от ГДР и България достига ново равнище чрез конференциите по немско-славянско сравнително езикознание, които се състоят и в Лайпциг, където през ноември 1974 г. се създава и Двустранната комисия по българистика на министерско ниво. Заедно с проф. Дуриданов от СУ „Св. Климент Охридски“ се открива поредицата *Архив по българска филология*. (През 1999 г. след дългогодишно прекъсване излиза третият том под заглавие *Studia Linguistica in honorem Ivani Duridanov*, издаден от Х. Шалер, И. Дуриданов и Е. Станчева.)

В София и в Берлин се урежда и изложба, посветена на немско-българските културни отношения през XVIII и XIX в.

През 1986 г. по инициатива на българистите в Лайпцигския университет се основава Клуб на българистите.

До настъпването на демократичната промяна като преподаватели по български език са работили наред с проф. Х. Валтер и доц. Д. Ендлер д-р Е. Май, д-р И. Шик, Р. Римшнайдер, д-р Р. Кемерцел, д-р Д. Стефанова, д-р Б. Йенихен и д-р У. Бютнер, както и гост-лекторите проф. Б. Байчев, Н. Илиева (дватамата от Велико Търново), проф. И. Конев, доц. Р. Влахова и проф. В. Радева (всички от София). Проф. Валтер и д-р Бютнер са били и гост-лектори във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. През 1989 г. проф. Валтер е удостоен със званието „Почетен доктор“ на този университет.

В хода на политическата промяна и произтичащите от нея персонални промени проф. Х. Валтер и доц. Д. Ендлер *volens volens* напускат университета, без обаче да спрат своите българистични проучвания. И двамата се ангажират активно в основаното на 10 юни 1992 г. в Лайпциг Немско-българско дружество (вж. напр. статиите им в *Българи в Лайпциг тогава и днес*, 1999).

В резултат на липсващата финансова помощ все повече се губят и ценните контакти с чуждестранните партньори, което се изразява преди всичко в това, че в Лайпциг вече не гостуват лектори от България или от други славянски страни. (През летния семестър на 2001 г. българският език се преподава в 21 немски университета, срв. Шалер, интернет страница 4).

Създава се отново Институтът по славистика към Филологическия факултет, в който е представена и южната славистика като първа специалност. Ръководител на отдела е проф. У. Хинрихс, който отговаря за южно-

славянското езиковзнание и преводознание, както и за югоизточноевропейската лингвистика. Научните му сътрудници д-р Б. Байер и д-р У. Бютнер водят лекции, семинари и упражнения по история на южнославянските литератури и културология, респ. по българистични дисциплини и езикова практика.

В момента Лайпцигският университет предлага следните специалности с интегриран български език:

- Южна славистика (бакалавърска и магистърска степен, с трите южнославянски езика – (старо)български, сръбски/хърватски и словенски);
- Българистика (магистърска степен, втора специалност);
- Дипломиран писмен преводач по български език (с включена подготовка по устен превод; първа и втора специалност).

Трябва да се отбележи, че в предметния каталог на университета са включени и такива специалности като „История на Югоизточна Европа“ или „Източно- и югоизточноевропейски изследвания“, които чудесно се допълват със споменатите специалности.

До 2007 г. всички учебни програми ще бъдат преработени и адаптирани към европейските стандарти. По-голяма роля ще бъде отредена и за югоизточноевропейската лингвистика като движеща сила за промяна на културната идентичност (Хинрихс, 1997: 11). Предмет на задълбочени изследвания са и нестандартите (разговорните езици) в процеса на прехода (пак там: 15). За тази цел наред с вече публикуваните сборници проф. У. Хинрихс основа поредицата *Евролингвистични трудове*, чийто първи том за аналитичните тенденции в европейските езици излезе през 2004 г. (вж. библиографията).

От две години насам успешно се осъществява обменът на студенти и доценти между Лайпцигския университет и Нов български университет в София по линия на програмата „Сократ“. У. Бютнер участва в международен проект за създаване на мултимедиен учебник по български за чужденци под ръководството на издателство „Летера“ в Пловдив. По този начин продължава традицията за издаването на учебници по български език, ср. напр. учебника на Х. Валтер и Е. Г. Керванбашиева *Lehrbuch der bulgarischen Sprache* (1987).

От година на година расте броят на студентите по славистика (почти 700), в това число и около 30 с български език. Освен това все повече слушатели от всички факултети посещават курсовете по български език. Мотивацията за започването на такова следване и за посещението на курсовете е съвсем различна, напр. по-голям интерес към страната проявяват деца от смесени бракове или хора, сключили брак с български гражданин, или пък тези, които са били в страната като туристи. Немалка част от студентите се подготвят за частично следване в български университет. Други желаят след завършването на следването си да работят в международни организации на Балканите. От присъединяването на България към Европейския съюз преводачите с български език, не само немските, очакват по-добри възможности за реализация.

От самото начало хуманистичната цел на българистите от Лайпциг след войната е била да се намали невежеството спрямо славянските народи и да се допринесе за по-добро опознаване и разбирателство между двата народа. Към това е насочена и дейността на Немско-българския студентски форум (2004), една инициатива на 300-та български студенти в Лайпцигския университет (http://www.eu-studenten-forum.com/php_BB2/index.php).

Интеграцията на (юго)източните държави в Европейската общност е един процес, който няма алтернатива. Границите постепенно ще изчезнат. Разнородни културни пространства все повече ще се смесват и хората все по-често ще задълбочават контактите си. За мирното настаняване в европейското семейство в бъдеще човек трябва да владее не само един от многобройните европейски езици, защото – според думите на Вайганд – единствено познаването на даден език е мостът, чрез който може да се проникне в спецификата на един народ.

БИБЛИОГРАФИЯ

- Архив: *Schreiben des Reichsdathalters in Sachsen an den Rektor der Universität vom 23. März 1937*. (Abschrift). Universitätsarchiv Leipzig. Phil.-Fak. B. 1/14, Bd. 1. Bl. 140-145.
- Боронкай 1938: A. Boronkay // Die rassischen Grundlagen des Ungartums // *Leipziger Vierteljahresschrift*. № 3 (1938), S. 181ff.
- Бояджиев: Т. Бояджиев. *Българистиката – мост за доверие и сътрудничество между народите* // <http://www.cl.bas.bg/bsc/bg/conf2001/boyadziev.bg.htm>.
- Браун 1939: M. Braun. Grundkräfte der südosteuropäischen Dichtung // *Leipziger Vierteljahresschrift*. № 3 (1939), S. 183ff.
- Бютнер 1999: U. Büttner. Bulgarische Philologie an der Leipziger Universität nach dem Zweiten Weltkrieg // *Bulgaren in Leipzig damals und heute*. Leipzig, 1999. S. 44ff. Heft 3 der Schriftenreihe „Europäer in Leipzig damals und heute“.
- България в Лайпциг: *Bulgaren in Leipzig damals und heute*. Leipzig, 1999.
- Валтер 1976: H. Walter. Zu dem Traditionen des Bulgaristik an der Karl-Marx-Universität Leipzig (unter besonderer Berücksichtigung der Sprachwissenschaft) // *LAB* 15. Leipzig 1976, S. 34-46.
- Валтер 1981. X. Валтер. Предговор към А. Лескин. „Старобългарска граматика“. Профиздат. 1981 (фототипно издание).
- Валтер 1999а: H. Walter. Der Beitrag der Universität Leipzig und Leipziger Verlage zur Bulgarienforschung bis 1930 // *Bulgaren in Leipzig damals und heute*. Leipzig, 1999, S. 38ff.
- Валтер 1999б: H. Walter. Die erste bulgarische Zeitung erschien in Leipzig // *Ebenda*, S. 33ff.
- Валтер 1999в: H. Walter. Leipzig als ein kulturelles Zentrum der Bulgaren im 19. Jh. Und zu Beginn des 20. Jahrhunderts // *Ebenda*, S. 29ff.
- Волфграм 1942: E. Wolfgramm. Die osmanische Reichskrise im Spiegel der bulgarischen Heiduckendichtung // *Leipziger Vierteljahresschrift*. 1 (1942), S. 34ff.
- Ендлер 1984: D. Endler. Pentscho Slawejkow. 1866 bis 1912. Humanistischen Suchen

- in Balladen, Gedichten und Poemen // *Berühmte Leipziger Studenten*. Leipzig – Jena – Berlin. 1985, S. 135ff.
- Ендлер 1999а: D. Endler. Die Messestadt als Verlagsort der ersten sbersetzung aus dem Bulgarischen // *Bulgaren in Leipzig damals und heute*. Leipzig, 1999, S. 42ff.
- Ендлер 1999б: D. Endler. Alexander Balabanow in Leipzig // *Ebenda*, S. 54ff.
- Ендлер 1999в: D. Endler. Impulse für Erneuerung der bulgarischen Literatur – Dr. Krystjo Krystew und Pentscho Slawejkow in Leipzig // *Ebenda*, S. 48ff.
- Ендлер 1999г: D. Endler. Dr. Iwan Parlamonoff – ein Mittler zwischen Leipzig und Bulgarien // *Ebenda*, S. 67ff.
- Ендлер 1999д: D. Endler. Kiril Christows Leipziger Jahre // *Ebenda*, S. 59ff.
- Калбе 1999: E. Kalbe. Europäische Aufklärung, bulgarische Wiedergeburt und Leipzig // *Bulgaren in Leipzig damals und heute*. Leipzig, 1999, S. 44ff. Heft 3 der Schriftenreihe „Europäer in Leipzig damals und heute“, S. 25ff.
- Лайпцигски тримесечник: *Leipziger Vierteljahresschrift für Südosteuropa*.
- Лескин 1919: A. Leskin. Grammatik der altbulgarischen (altkirchenslavischen) Sprache // *Sammlung slavischer Lehr- und Handbücher*. 1. Reihe: Grammatiken. (A. Leskin, E. Berneker, Hg.). Heidelberg, 1919.
- Новак 1939: L. Novák. Die slowakische Sprache // *Leipziger Vierteljahresschrift*. 4 (1939), S. 235ff.
- Сандфелд 1930: K. Sandfeld. *Linguistique balkanique. Problèmes et résultats*. Paris, 1930.
- Сестримски 1999: I. Sestrimski. Weliko Jordanow – ihn zitieren fast alle // *Bulgaren in Leipzig damals und heute*. Leipzig, 1999, S. 64ff.
- Станчев 1955: St. Stancheff, P. Rankoff, K. Leyn. *Bulgarischen Lesebuch*. 1. Teil. Halle (Saale), 1955.
- Стефанова 1999: D. Stefanowa. Bulgarische Gelellschaften in Leipzig // *Bulgaren in Leipzig damals und heute*. Leipzig, 1999, S. 103ff.
- Фрайер 1937: H. Freyer. Grundsätzliches sber Verstehen, Verständigung und wissenschaftliches Gespräch zwischen den Völken // *Leipziger Vierteljahresschrift*. 1 (1937), S. 5ff.
- Халбах 1999: H. Halbach. Dimitroff und der Reichstagsbrand-Prozess in Leipzig / // *Bulgaren in Leipzig damals und heute*. Leipzig, 1999, S. 61ff.
- Хелбиг 1986: G. Helbig. *Geschichte der neueren Sprachwissenschaft*. Leipzig, 1986.
- Хинрихс 1997: U. Hinrichs. Südslavische Sprachwissenschaft und Südosteuropa-Linguistik // *Zeitschrift für Balkanologie*. 33/1 (1997), S. 9ff.
- Хинрихс 1999: U. Hinrichs. Aufgaben und Ziele der Südosteuropa-Linguistik // *Handbuch der Südosteuropa-Linguistik*. (U. Hinrichs – Hg.). Wiesbaden, Harrassowitz Verlag, 1999.
- Хинрихс 2004: U. Hinrichs (Hg.). *Die Eurolinguistische Arbeiten*. 1. Wiesbaden, Harrassowitz Verlag, 2004.
- Цайл 1980: W. Zeil. Gustav Weigrand und sein Beitrag zur Entwicklung der Slawistik in Deutschland // *Zeitschrift für Slawistik*. 1980, № 5, S. 712-725.
- Шалер 1992: H. W. Schaler. Gustav Weigrand (1860-1930). Sein Beitrag zur Balkanphilologie und zur Bulgaristik. München, 1992. (= Slavische Sprachen und Literaturen. 21. Südosteuropa-Schriften. 12)
- Юнкер 1937: H. Junker. Sprachfragen // *Leipziger Vierteljahresschrift*. 1 (1937), S. 3ff.

Интернет страници:

Интернет страница на немското посолство в София:

http://www.sofia.diplo.de/de/aussenpolitik/bilat_bez/chronikalt.html

Übersicht zur Entwicklung der diachronen Sprachwissenschaft (nach R. H. Robins 1973 und H. Arens 1969):

http://www.linguistik-online.uni-kiel.de/sprachwadnel/sprachwandel_III1.htm

Schaller, H. W. Der Stand der Bulgaristik in Deutschland 1975-2000 (Magdeburg, Deutschland):

http://www.cl.bas.bg/bsc/en/conf2001/schaller_bg.htm

<http://www.cl.bas.bg/bsc/bg/conf2001/boyaziev.bg.htm>

